

Nr 63.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utbyte av mark mellan kronan och aktiebolaget Västergötlands förenade kalkindustrier; given Stockholms slott den 3 februari 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 februari 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

Med förmälan att skogen å det kronoparken Kungslena Åsar tillagda skiftet Kohagen i Kungslena socken av Skaraborgs län skadades genom röken från därintill belägna, ägaren av Kavås egendom tillhöriga kalkugnar har jägmästaren i Vartofta revir i skrivelse den 22 juli 1917 hos Kungl. Maj:t hemställt att, för undvikande i anledning av sagda

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 54 häft. (Nr 63—64.) 1

förhållande av ständiga skadeståndskrav från kronans sida mot ägaren av Kavläs egendom, ett markbyte måtte komma till stånd, varigenom Kavläs egendom erhöle nämnda Kohagsskifte och kronan i utbyte två områden, belägna å var sin sida om ett skogsskifte till kronodomänen $\frac{1}{2}$ mantal Ljunghem Millomgården nr 4.

Dåvarande ägaren av Kavläs, numera avlidne riksmarskalken friherre Fr. von Essen, som med särskild skrivelse till chefen för jordbruksdepartementet översände jägmästarens framställning, förklarade sig därvid villig ingå på bytet efter vederbörlig utredning.

Anbe:alld att över framställningen avgiva utlåtande har domänstyrelsen med överlämnande av ärendet tillhörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren Sune Frigell 1919 upprättad karta över förslag till ifrågasatt markbyte ävensom en av A. W. Schmidt vid värdering av ägoområdena 1921 efter berörda karta kopierad och kompletterad karta, i skrivelse den 12 december 1921 anfört i huvudsak följande.

Enär förre ägaren till Kavläs egendom numera avlidne riksmarskalken friherre Fr. von Essen förklarat sig villig ingå på det ifrågasatta markbytet, och då överjägmästaren i västra distriktet tillstyrkt omedelbara åtgärder för att det ifrågasatta bytet måtte komma till stånd, hade domänstyrelsen bemyndigat överjägmästaren att hos vederbörande länsstyrelse begära förordnande för lantmätare att upprätta förslag å lämpliga områden av Kavläs egendom att gå i utbyte mot kronans fastighet Kohagsskiftet. Sedan distriktslantmätaren i Falköpings distrikt erhållit berörda förordnande samt till länsstyrelsen överlämnat upprättat förslag i ämnet, hade detsamma jämte överjägmästarens yttrande insänts till domänstyrelsen. Med anledning härav hade domänstyrelsen uppdragit åt överjägmästaren att med biträde av vederbörande skogstaxator värdera bytesområdena. Av vid denna värdering upprättade instrument samt distriktslantmätarens förslag till markbyte framginge bland annat följande.

Aktiebolaget Västergötlands förenade kalkindustrier, som genom köp blivit ägare till ifrågasatt kalkbruk, biträde förslaget om ett utbyte av marker. De i bytet ingående fastigheterna utgjordes av:

Kronans fastighet. Kohagsskiftet, omfattande ägofigurerna nr 57—117 å berörda av Frigell 1919 upprättade karta, av till kronoparken Kungslena Åsar hörande 2 mantal Kungslena Bossgården nr 1 och 2 i Kungslena socken av Skaraborgs län.

Bolagets fastigheter. Hemmansdelen $\frac{1}{4}$ mantal Ljunghem nr 8 Bossgården litt. Db, (8), utgörande ägofigurerna nr 1—50 å samma karta samt lägenheten Skogsskiftet nr 1 (Skogsskiftet 1'), utgörande ägofigurerna nr 51—53 å kartan, avsöndrad från $\frac{3}{32}$ mantal Ljunghem nr 2 Värmagården (2²) och $\frac{3}{64}$ mantal Ljunghem nr 3 Rumpegården (3²), båda fastigheterna belägna i Ljunghems socken av Skaraborgs län.

Kohagsskiftet låge ej i ett sammanhang med kronoparken Kungslena Åsar men angränsade däremot bolagets fastigheter. Ljunghem Bossgården litt. Db och Skogsskiftet nr 1 vore belägna vid Stensbro järnvägsstation å Hjo—Stenstorps

järnväg, å ömse sidor om ett skogsskifte till kronodomänen Ljunghem Millomgården, vilket skogsskifte vid kronodomänens utarrendering undantagits från arrendet och ställts under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning.

Enligt den av Frigell 1919 upprättade kartan med tillhörande beskrivning omfattade fastigheterna följande arealer:

Kohagsskiftet.....		65.71 hektar
Ljunghem Bossgården litt. Db	70.69 hektar	
Skogsskiftet nr 1	10.06 »	80.75 »

Vid av T. Hjertqvist 1920 förrättad ägostyckning av 1 mantal Ljunghem nr 8 Bossgården litt. D hade hemmanet styckats i två lotter Da och Db, varvid den senare lotten tilldelats i ett skifte en areal av 72.4105 hektar. Lotten litt. Db vore identisk med den av Frigell angivna, ehuru ytvidden uppgåves vara olika.

I av överjägmästaren upprättade värderingsinstrument angåves däremot arealerna vara respektive 65.61 och 80.74 hektar. Denna skillnad i areal hade emellertid ingen avsevärd inverkan på resultatet av uppskattningen.

De av överjägmästaren angivna arealerna fördelade sig på olika markslag sålunda:

Kronans fastighet:

Produktiv skogsmark	60.57 hektar
Impediment.....	5.04 »
	<hr/> Summa 65.61 hektar

Bolagets fastigheter:

Åker och tomt	18.78 hektar
Produktiv skogsmark	58.78 »
Impediment.....	3.18 »
	<hr/> Summa 80.74 hektar.

Åkern vore belägen å Ljunghem Bossgården litt. Db och utgjordes söder om landsvägen av lätt och torr sandjord av dålig beskaffenhet. Norr om landsvägen däremot vore den bättre och bestode därstädes av medelgod mylla, här och var med inblandad torvjord. Jorden vore väl dikad. Hävden hade under de senaste två åren varit dålig.

Åbyggnaderna utgjordes av boningshus om 3 rum och kök i försvarligt skick, uthuslänga, inrymmande ladugård, stall, loge och laåa och krävande betydande reparationer, vagnbod, vedbod, magasin och svinhus i gemensam byggnad, nybyggd, men svinhuset olämpligt, samt källare, välvd av sten, i gott skick. Reparationer beräknades kräva en kostnad av 2,000 kronor. Åbyggnaderna vore försäkrade i länets brandstodsbolag för 24,000 kronor.

Åbyggnaderna vid det så kallade Ekströms-torpet tillhörde brukaren.

Huvudgården vore upplåten på arrende intill den 14 mars 1922 mot ett årligt arrende av 500 kronor.

Torpet »Ekströms» om 0.80 hektar brukades fritt av innehavaren. Huruvida avtal härom funnes hade nuvarande ägaren ej kunnat uppgeva.

Den produktiva skogsmarken å de trenne fastigheterna bestode av något ler- och grusblandad sandjord.

Med avseende å markens godhetsgrad vore bytesområdena i det närmaste likvärdiga.

Skogsbestånden utgjordes å kronans fastighet av tall med någon inblandning av gran och björk. Å bolagets fastigheter vore likaledes tallen det förhärskande trädslaget. Slutenheten vore här god.

All skog över 40 år hade räknats, varemot skog under denna ålder okular-taxerats. Virkesförråden vore uppskattade i kubikmeter fast mått:

	Kronans fastighet Kbm.	Bolagets fastigheter Kbm.
Skog över 40 år	6,139	5,197
» under 40 år	1,821	1,543
» å impediment	40	8
	Summa 8,000	6,748.

Avsättningsförhållandena för virke från samtliga fastigheterna vore synnerligen goda.

Fastigheterna besvärades ej av in-teckningar.

Taxeringsvärdet för Kohagsskiftet vore inbegripet i taxeringsvärdet för kronoparken Kungslena Åsar.

Bolaget hade uppgivit taxeringsvärdet för sina fastigheter till 35,000 kronor.

I av överjägmästaren upprättade instrument vore följande värden åsatta kronans och bolagets fastigheter, varvid skatter och förvaltningskostnader utslutits från avgående poster, enär desamma ansetts uppväga varandra.

Kronans fastighet:

Markvärde	kronor	2,539
Ståndskogens värde	»	70,370
	Summa kronor	72,909.

Bolagets fastigheter:

Markvärde	kronor	9,905
Ståndskogens värde	»	55,356
Åbyggnaders värde	»	8,000
	Summa kronor	73,261.

Efter förda underhandlingar hade bolaget i skrivelser den 24 oktober och 3 november 1921 förklarat sig villigt ingå på, att fastigheterna utbyttes utan mellan-gift.

De skäl, som enligt styrelsens förmenande talade för det här framlagda bytesförslaget, vore, att å Kohagsskiftet av kronoparken Kungslena Åsar en ordnad skogshushållning omöjliggjordes genom den alltjämt fortgående skadegörelse å be-stånden genom röken från kalkbruken vid Övertorp, samt att de i utbyte erbjudna fastigheternas läge vore synnerligen förmånligt såväl med avseende å avsättnings-möjligheter för virke som ock i förhållande till allmän skog.

Domänstyrelsen har i anslutning till vad sålunda anförts tillstyrkt bytet på de av bolaget erbjudna villkoren samt hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen i dylikt syfte.

På av domänstyrelsen anförda skäl och då de ifrågasatta bytesvillkoren synas mig antagliga tillstyrker även jag bytet och hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, Departements-
chefen.

att ett utbyte av fastigheter må äga rum mellan kronan å ena sidan och aktiebolaget Västergötlands förenade kalkindustrier å andra sidan sålunda:

att kronan till bolaget överlåter det så kallade Kohagsskiftet av till kronoparken Kungslena Åsar hörande 2 mantal Kungslena Bossgården nr 1 och 2 i Kungslena socken av Skaraborgs län;

att bolaget till kronan överlåter hemmansdelen $\frac{1}{4}$ mantal Ljunghem nr 8 Bossgården litt. Db (8⁴) och lägenheten Skogsskiftet nr 1 (Skogsskiftet 1¹), avsöndrad från $\frac{3}{32}$ mantal Ljunghem nr 2 Värmagården (2²) och $\frac{3}{64}$ mantal Ljunghem nr 3 Rumpegården (3²), båda fastigheterna belägna i Ljunghems socken av Skaraborgs län;

att de i bytet ingående fastigheterna å ömse sidor lämnas fria från alla gravationer;

att kronan och bolaget var för sig ansvara för alla utskylder och besvär, vilka för tiden intill tillträdesdagen må belöpa å de fastigheter, som lämnas i byte;

att kronan och bolaget skola vara skyldiga att gottgöra varandra för vad de kontant eller in natura uppburit eller kunna komma att uppbära från vid bytet avträdd fastighet för tid efter tillträdesdagen, liksom ock kronan och bolaget skola vara berättigade till motsvarande ersättning av varandra, därest inkomst av i bytet lämnad fastighet kommer att uppbäras av fastighetens mottagare, men avser tiden före tillträdesdagen;

att kronan och bolaget förbinda sig att intill tillträdesdagen icke avverka annan skog å de fastigheter, som lämnas i bytet, än till vederbörande fastighets husbehov;

att bolaget ensamt vidkännes kostnaderna för fastigheternas avskiljande från stamhemmanen;

att kronan och bolaget var för sig bestrida kostnaderna för lagfart å de fastigheter, som i bytet tillfalla dem; samt

att å ägofigurerna nr 11 och 12 till hemmansdelen $\frac{1}{4}$ mantal Ljunghem nr 8 Bossgården befintligt boningshus och källare icke ingå i bytet.

Kungl. Maj:ts proposition Nr 63.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen sålunda hemställt. Hans Maj:t Konungen lämnar därtill bifall samt förordnar tillika, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Julius Söderhjelm.
